

Я. Кулинич.

КОРОТЕНЬКА ПОУКА
ДО РЯМКОВОГО ВУЛИКА КОНСТРУКЦІЇ
===== „УКРАЇНСЬКИЙ“. =====

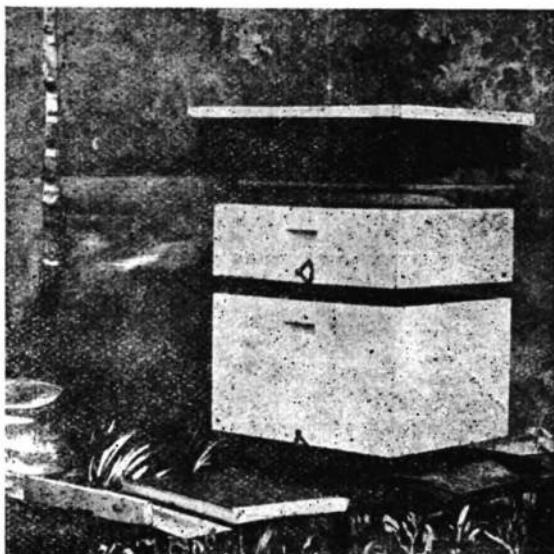

РАШТАТ.

Видання т-ва „Український Рух“
1918.

Я. Кулинич.

**КОРОТЕНЬКА ПОУКА
ДО РЯМКОВОГО ВУЛИКА КОНСТРУКЦІІ
„УКРАЇНСЬКИЙ“.**

— • —

РАЗТАТ.

Видання т-ва „Український Рух“
1918.

З М И С Т.

	Стор.
Від Видавництва	4
Вступне слово	5
1. Придатність вулика	7
2. Опис частий вулика й їх призначення	8
3. Як майструвати вулики	11
4. Головні знаряддя на пасїцї	12
5. Порядок бджільного гнізда.	13
6. Скілько оставляти бджолам меду на зіму	14
7. Кормове тісто як гіднівля бджолам	14
8. Зімівля бджіл на пасїцї	15
9. Зімівля бджіл у омшаниках і інъчих помешканнях	16

ВІД ВИДАВНИЦТВА.

Подаємо в руки наших селян, головно наслідників, оцю книжечку тов. Куліничча, який довгі літа займався наслідництвом, робив досвіди з різними системами вуліків і свої думки склав у цій книжечці. Її списав він під час свого пробування в полоні в Зальцведелі, та про цей вулік мав він виклади всюди, куди його доля носила: у Фрайштадті (в Австрії), у Зальцведелі та накінець у нас, у Раштаті. Усюди селяни радо слухали цього викладу й незвичайно цікавилися цею справою.

Думаючи, що багато людей, що не мали нагоди послухати викладів тов. Куліничча, зацікавлять ся вуліком, який він захвалює, наше товариство видає його книжечку.

„Український Рух“.

ВСТУПНЕ СЛОВО.

Пасішники на Україні мають зараз не мало рямкових вуликовів ріжких систем і конструкцій, але, в яких вуликах зручніше ходити за бджолами, цього певно ніхто не може сказати, бо кращому не має кінця.

Ті рямкові вулики, котрі мають високо-вузыкі рямки, або рямкові дунгянки, не дають змоги витріпувати на машині чистий—**без черви й перги**—мед, або одержувати від бджіл **секції**.

Такі вулики не можна безмежно збільшати, коли це потрібно бджолам і пасішникові; вони більше здатні до роєвої господарки, ніж до медо-промислового бджільництва.

Коли перевозити або зімувати бджоли, то такі вулики кладуться боком, а через те **порядок** бджільного гнізда дуже міняється.

Вулики з низько-широкими рямками і магазином зверху відповідні для промислового бджільництва, бо такий вулик легко збільшити зверху **магазином**, або навіть двома.

Нід узяток, хоч як бджолам тісно в магазині, але роїти ся вони не будуть; вони чим скоріше залишають горішні щільники медом, або виробляють секції *).

Взагалі в наших пасішників вулики з магазинами мало вживаються, бо вони ніби-то за велики, незручні ні до перевозу, ні до зімівлі бджіл у омшаниках і інъчих тісних помешканнях.

На своїй пасіці за 20 літ, а також і на земських зразкових пасіках за 8 років, я робив спроби з ріжкими вуликами, котрі з них найкращі. Вони були ріжких **систем і конструкцій**:

а) Левицького, Берленіша, Пянгстрота, Іадана й Бертрана;

*) Роять ся бджоли тоді, як за пізно становлять магазин, або коли в гнізді старі щільники й матка.

б) Андріяшева, Рута, Ганда, Кунаховича й братів Юрєвих.

Особливо чотиrom останнім добродіям належить ся признання. Але після ріжних досвідів і зміни будівлі вуликів показав ся із усіх найбільше **здатний** вулик системи Дадана-Блята, який по своїй конструкції приняв назву „**УКРАЇНСЬКИЙ**“ і в яким хочу читачів зазнайомити. Я дуже буду вдячний, коли шановні читачі й пасажирки, прочитавши цю мою книжечку, поділлять ся думками після своїх досвідів із вуликом конструкції „**УКРАЇНСЬКИЙ**“.

Ялісей Кулінич,
мандрівний учитель бджільництва Гадяцького Земства
на Полтавщині.

Заліцьківське, 10. квітня 1917. р.

1. Придатність вулика.

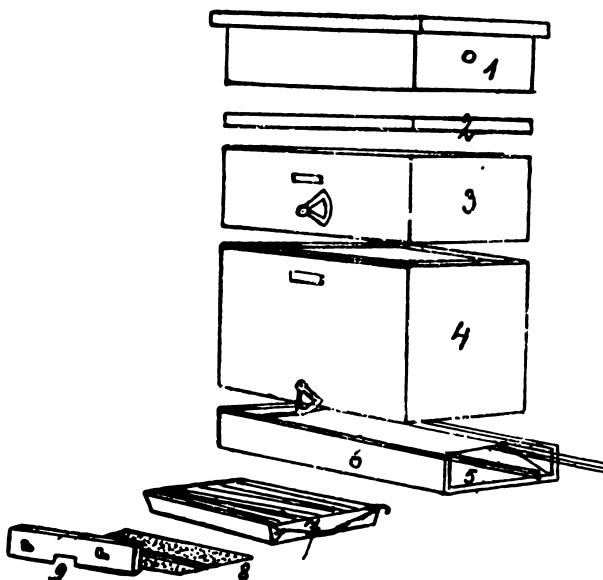
Вулик „Український“ приспособлений до головних умов українського промислового бджільництва.

Цей вулик дає змогу бджолам широко розвиватися, як найкраще працювати, а далі він задоволяє більші потреби наших пасішників.

Він:

- 1) дешевий, простий і кріпкої роботи;
- 2) легкий, тонкий і всієї часті вулика швидко розбірні;
- 3) не треба відкривати вулика тоді, як заганяти роя, годувати бджіл по нужді їх на секції, а також додавати їй зменьшувати підхід під рамками й вічком;
- 4) не треба здіймати покрівця, магазина й не відіймати дна, коли перевозити вулика з бджолами;
- 5) зручно посыпати бджіл у магазин, щоб там працювати в пів-рамках, товсті медові щільники, або **секції**;
- 6) матка не заходить червiti в магазин;
- 7) він здатний до зім'ївлі бджіл у омшаниках і на пасіці;
- 8) вороги бджіл, котрі більші від трута, не будуть залязти до бджільного гнізда;
- 9) можна давати бджолам сіти, або сиропу з цукру, аж до 8—10 фунт., не розкриваючи вулика, а це їх для черви добре, бо вона не охолоджується;
- 10) можна здіймати магазин без бджіл із щільниковим медом і цілими його восковими покришками.

Ось як виглядає вулик із рямками Іадана-Блята, конструкції „Український“.

1. Покрівель з душником.
2. Покришка рямок.
3. Магазинова скринька.
4. Гніздова скринька з назами для рук і крючками Ван-Девзена.
5. Денце літнє з піланцями для зменшення вічка.
6. Дно постійне, в которое вложено літнє денце.
7. Роздільник з плютиком.
8. Решітка густа й рідка.
9. Затулка.

2. Опис частин вулика й їх призначення.

Вулик „Український“ має в собі всі частини, потрібні на насінці при ріжких змінах бджільної природи.

1. **Гніздова скринька** на 10 рямок, які призначенні для розплоду бджіл, де трутевої воціни повинно бути як найменше.

Рямки навощують ся штучною воціною на тоненькому луженому дроті.

Роздільники при рямці краще—постійні, котрі завине треба вироблювати в горішніх кінцях бокових піланців.

2. **Магазинова скринька** на 8 пів-рамок; вона становить ся зверху гнізда й під узяток насінник із неї витрінус на машині мед, але на - і в - и е ч а т а и й.

Коли взяток гарний, що скоро в магазинії всі піланці будуть заливі медом, а бджоли не встигнуть його запечатати, то насінник становить на гніздо, під перший—другий магазин із порожніми піланціками або штучною воціною.

Коли на пасіці немає в запасі щільників, то можна витріпувати мед і непечатаний, але ж мед той уливають у діжки з білого, або з уженого заліза (не цинкованого), діжки завязують скатертинаами й виставляють їх на сонце. В протязі одного-двох днів із меду на сонці випарить ся лишок води, і мед не буде потім киснути й исувати ся в коморі, як це трапляється ся, коли рідкий мед ізливается у які-небудь ліпівки. Штучно випарений на сонці мед не так скоро кристалізується ся (крупніше буде солодкий і пахучий).

У магазині пів-рамки є товстіші; вони потрібні для медових товстих щільників, куди матка хоч і зайде, але **чеврвіти не буде**.

Окрім цього в ті же пів-рамки вкладають ся, по чотирі в кожну, маленькі рамочки „секції“ (одна секція з медом рівняється щодо ваги фунтові). Магазинові пів-рамки навощуються ся трутевою штукою вощиною й без дроту. Але краще навощувати їх шматками на уральної вощини; особливо дуже корисне це навощування під узяток.

3. **Дно вулика** подвійне.

Друге дніце, літнє, зменшує підхід бджіл під рамками її вічком, має розміру до 8 міліметрів так, що мишва її др. вороги бджіл—не залізує у вулик.

Окрім цього, коли під узяток простір під рамками зменшиться ся, то бджоли **примушені літи** в надставлений магазин і скоршо там працювати. До годівлі перевозу її зімівлі бджіл літнє дніце витягається ся.

Першо дно **постійне**; на нього з трьох сторін набивають ся брусочки, котрі й піддержують гніздову скриньку.

4. **Годівниця** або коритце робить ся з чорного заліза. Щоб годівниця не ржавіла, то її нагрівають на сонці, або на плиті, в печі, у середині натирають воском, а потім із околи красять фарбою.

Годівниця становить ся під рамки через велике вічко, яке потім зменшується ся затулкою з малим вічком.

Бджіл годують раз на 1—2 неділі, але так, щоб завше в них було весною 4—5 фунтів їжі. Після взятку годівницю дають бджолам меду, коли вони не закінчили **секції**, або як мало їм їжі на зім'ю*).

5. **Плотик** годівниці робить ся з пластиць на ребро, ніби борінка; він **не плаває** її не дас бджолам топити ся.

*) Див. „Скілько оставляти бжолам меду на зім'ю“, стор. 14.

6. Затулка з малим вічком закриває велике вічко до простору під рямками, коли становить ся годівниця, або коли бджіл зімують на пасіці.

7. Решітка є густа й рідка—обі вони залізні. Перша закриває велике вічко, коли переносять або перевозять вулик із бджолами, а друга—рідка—закриває теж вічко, як зімують бджіл у теплих омшаниках, особливо в земляних, де тепло (при чистому повітрі) держить ся між 3 і 5° R (Реоміра). Крізь рідку решітку бджоли перед смертю виходять геть із вулика, щоб не псувати повітря своїми трупами. Та крім того ця решітка не допускає, щоб миші залязали до гнізда бджіл.

8. Покрівець (крівля) зверху—це горизонтальний ніби-стіл. Щоб він не тріскав ся й не замокав, то його треба покривати тоненьким залізом—одною третиною 8-ми фунтового листа. Покрівець надівається ся свободно на вулик, ніби шапка, і красить ся зверху білою фарбою.

9. Мата вяжеть ся з **соломи** на 4 центриметри грубости. Мотуззя маєтися ся вареною олесю, щоби не так скоро воно перегнивало.

Мата тугенько вкладається на брусочки в покрівець, поверх неї мусить бути простір для доступу **повітря**, котре приходить із околи крізь душник.

10. Покришка, яка закриває рямки під покрівцем, робить ся з **тоненьких дощечок** або зі соцільної **фанери** зі сірникових скриньок; але щоби покришка не крутила ся, то її оббивають із одного боку планицями.

Накривати ж рямки полотном або подушками—не добре, бо бджоли їх гризуть і волокнаими закручують собі голівки, лапки й крилышка, засмічують вулик, або замазують (шмарують) полотно клесм.

11. Приставна дошка, зменшує гніздо в слабих рой або здавлює **рамки**, коли їх повний вулик.

Щоби зробити теплище слабому сімейству бджіл (яких не треба держати на пасіці), то до приставної дошки приставляють мату, або закладають у вулику простір соломою.

12 Крючки Ван-Давенса, по два, пригвинчують ся з боків гніздової й магазинової скриньок, котрі міцно держать головні часті вулика.

Для переносу вулика з одного місця на друге з боків скриньок містять ся назі (вийомки) для рук.

3. Як майстрювати вулики?

Майстрювати вулики краще по зразковому вулику й докладнісінько—до міліметра.

Майстрюють і по опису, і з малюнків, але в таких вуликах являють ся великі хиби. Найголовніше на пасці те, щоб усі вулики й частини були однакові, і щоб були викрашені **одною фарбою**—білою, або жовтою. Це все дуже потрібно при розділі штучних роїв і взагалі, коли приходить ся **міняти вулики**, щоби бджоли сердито не крутили ся, а прямо йшли у вічко, ніби до свого вулика.

Вулики роблять зі **сухих дощок**, які пилляють ся за **2—3** дніта з **мякого дерева**, н. пр.:

- a) мало смолиста сосна й ялина,
- b) липа, верба, осика й різні тополі.

Липові вулики добрі, але вони дорожчі, й дерево, якщо сире, швидко чорнє й трохи вертить ся, ніби вільха. Найкраще для вуликів дерево—це мало-смолиста сосна, котра не крутить ся й не швидко гніє.

До стінок вулика дошки гамблюють ся грубости **25** міліметрів.

Майстрюють вулики й до вершкових дощок, але вони мало будуть теплі, за то вага їх дуже велика, а це на **промисловій пасці** непрактично й непотрібно.

Кути (вугли) й наточки вулика є в комірцях, які намазують ся **білою фарбою**, а потім вулик збивається ся по кутах гвіздками, але не куціщими, як на **8** центиметрів.

Збивати вулики на клею ішкідливо, бо клей у сирости не держить ся, й на тих місцях дерево скоро гніє. За те, як вулик збитий на білій фарбі, то довго держить ся і при ріжких змінах погоди.

Всі рамки збивають ся на гвоздиках. Та докуди є ще машина, котра скоро й кріпко робить усі кути в шини (замки), як це буває в Америці.

Вязати руками в шини—довго триває і крім того ручні шини скоро розщілюють ся. То так краще все майстрювати в комірець і на гвоздиках.

Рямочки для секцій винищують ся або купують ся в земських крамницях, бо робити їх руками довго—і в того немає користі.

4. Головні знаряддя на пасїцї.

Окрім рямкових вуликів до промислового бджільництва пасїшник потрібус ще дєяких головних знаряддів, і то ось яких:

1. **Центрофуга**, або медогонка, яка центробіжною силою вигонить мед із щільників, не ламаючи їх.

2. **Прогін** (удалитель), котрий прогонить бджіл із магазина до гнізда. Прогін пригвінчується над діркою по середині другої покришки, котра оббита і з другого боку піднімачами. Коли потрібно зняти магазин із щільниковим медом або сектіями без бджіл, то вечером кладеться прогін поміж гніздом і магазином, що потім усі бджоли за ніч перейдуть крізь прогін до гнізда, а ранком пасїшник здіймає магазин без бджіл. Ця машинка дуже помогає відбрати щільниковий мед, особливо сектії, з непогризеними восковими покришками.

3. **Куришка**, або димар Рута, з кривим носиком на те, щоб іскри й гарячий дим не падали прямо на бджілі.

4. **Сітка**, найкраще з чорного тюля; її надівається на бриля з соломи до захисту очей і голови від бджіл.

5. **Рійниця**, ніби скринька, котра має з одного боку густу дротяну сітку, а з другого боку засувку; зверху с діркою, яка потрібна до насипання крізь лійку бджіл—задля роя. Така рійниця дуже зручна до перевозу роїв і на далеку дорогу.

6. **Кітточка** задля виплюду її посадки маток; найліпша кітточка—Тітова.

7. **Ножі** задля відщечатки щільникового меду, відповідні Абота й Фузеля. Та ще с коточок-борінка, якою добре порушувати воскові покришки.

8. **Крючик-одвертка**, якою роздвигають рямки, здіймають магазини й закручують шуруби.

9. **Щітка**—для змітання бджіл із щільників, із довгої щітни або із м'якої трави.

10. **Шкрабок**, яким чистять дно, або вишкрібують стінки вулика від клею й воску.

11. **Воскопарка** Кунаховича, котра вишарює парою зі щільників віск. Вона робиться з білого заліза, виглядає так, ніби дві цеберки вложених одна в одну. Така воско-

парка становить ся на плиту або на дві цеглини, де її підогрівається з низу вогнем.

12. **Соняшна воскотопка** по Берtranу, необхідна її на маленькій пасіці; до неї завше скидають ся всі крихти від щільників. Ця воскотопка вставляється на стовпчику в пасіці, де її крутять до сонця в протязі теплих сонячних днів.

Із щільників віск скоро витопляється крізь скло на сонці, на якому він іще до того дуже гарно вибілюється.

13. **Вальцт** для виробу штучної вощини теж потрібні, але як пасіка невелика, то можна обійтися її без такої машинки, тим більше, що майже в кожній земській крамниці можна одержати вощину, і то по ні дорогій ціні.

14. **Чайник Абота, шпора Вуабле** її лужений дріт у катушках,—потрібні до навощування **гніздових рамок** штучною вощиною.

5. Порядок бджільного гнізда.

Бувас, що бджоли гинуть зім'юю з голоду, покинувши чимало меду, котрого вони не змогли взяти зза порожнього щільника. В осені бджоли сідають густо на порожніх щільниках коло вічка, а в зім'ї вони всі потроху сунуться до меду в гору, на зад і в боки гнізда. Часто трапляється, що серед зіми сімейство бджіл дуже зменшується і не зможе всього гнізда захопити. Тоді бджоли сунуться до меду в один бік гнізда, коли ж меду не стас до весни, то вони направляються до нього в протилежну сторону, і як тім трапиться ся по дорозі порожній щільник, котрого вони не в силі обійтися, особливо при спрій йі холодній зім'ї, то вони гинуть тоді з голоду.

Це трапляється ся тоді, коли пасішник, перебираючи рамки в кінці літа, не зложить їх так, як цього потрібують собі бджоли на зім'ю.

Краще рамки в гнізді не переставляти її не витріпувати з них меду, окрім крайніх рамок, де немає черви й пірги.

Бджільне гніздо треба складати на зім'ю так, щоб завше боки рамок приходилися до вічка порожніми щільниками, або з червою, а мед мусить бути трохи в горі на заді, а в більшості на боки.

Узагалі вся черва повинна бути по середині вулика й до вічка, з боків же черви—рамки з пергою, а за ними як найбільше меду. Коли ж його обмаль, то більшість меду приставляють до одного боку гнізда.

Під горішніми брусоочками рамок у щільниках прокопують 2-3 дірочки, щоб пролазили бджоли.

6. Скілько оставляти бджолам меду на зіму?

Сімейство бджіл, що покриває 8-10 рамок гнізда, потребує на зіму 25-30 фунтів печатаного меду, або цукру.

Всього меду бджоли не ззідять, але остатча його їм дуже потрібна задля річного розвитку черви й на випадок холодної пізньої весни. Коли ж у бджіл бракус меду на зіму, то для них варять сироп із 2 частин цукру на 1 частину води, потім трохи підмішують чистого меду, щоби бджоли краще забірали корм.

Таку годівлю краще давати разом, скілько буде потрібно кожному сімейству й не пізніше **Спаса**, щоби бджоли встигли запечатати корм до зіми.

Від непечатаного меду або сиропу бджоли слабнуть на живіт, особливо при холодній і сирій зімівлі, що потім гинуть від поносу-різачки, або що гірше—можуть у бджіл розвиватися такі хвороби, як гниліць і нозема.

7. Кормове тісто як годівля бджолам.

Окрім вище описаної годівлі ще дають бджолам **кормове тісто**, котре робить ся з цукрового борошна—**пудру**. Беруть 3 фунти пудру на 1 фунт теплого чистого меду, й на дощі, або на столі добре вимішують тісто руками. Таке кормове тісто кладуть коржем зверху гнізда на рамки, й на ріденько розіслану в поперек рамок солому.

Зверху вулик покривається як найтепліше. Насамперед кладуть на вулик низеньку рамочку, котра покривається покришкою, але так, щоб коржа з кормового тіста не давити, а потім уже накривають покрівцем із матою. Така годівля бджолам дуже добра, особливо під холод у осені, зімою й весною, або при далекому перевозі бджіл і маток.

8. Зімівля бджіл на пасіції.

Коли бджіл зімують на пасіції, то в жовтні місяці, теплого дня, здіймають із гнізда покрівець і покришку, потім відбирають у бджіл, коли є, лиши рямки,—особливо, щоб не було порожніх щільників у середині гнізда—а решта рямок густо мас покривати ся бджолами.

Після такої коротенької ревізії гніздо покривають сировим гладеньким полотном на положені в поперець рямок **3—4** палички на **8** міліметрів грубости; потім на полотно становлять порожній магазин, до котрого наточують: сухої соломи-січки, вівсяної полови, опилок (тирси), кістриці або моху.*).

Зверху магазина пригвінчується покришка, щоб зімою вона не крутила ся, а потім вулик покривають покрівцем із матою.

Під рямки підсипають січки й др., або кладуть мату в **2¹/₂** центиметрів грубости, але так, щоби бджоли мали собі свободний вихід із малого вічка, котрий містить ся в затулці. Кругом вулика на **20** центиметрів від нього забивають у землю ріденько кілочки, котрі трохи вищі від вулика, а потім, як замерзне земля до 5° Реом. й трохи буде снігу, коли всі миші вже поховають ся по клунях і хлівах, аж тоді вулик тугенько обкладають кругом сухою соломою.

Із окопа до вічка приставляють мату навкіс, яка закріплюється в палички.

Ця мата добре хоронить бджіл від холодного вітру, снігу й зімового сонця.

Зімою вічко прочищають від снігу й мертвих бджіл.

У тепліших сторонах України, де зіма буває не дуже лютя й вітряна, вічко нічим не заслоняється, що в теплі дні січня й лютого бджоли навіть пролітують ся.

Весною в середині березня (марта), коли сніг на пасіції розстане, а сонце пригріє добре, так, що в тіні буває від **+8**. до **+10.⁰** Реоміра, солому від вуликів можна відкинути, дно від мертвих бджіл треба почистити, а живі нехай

*.) Бджоли не гризути зімою полотна й не шпарують його клесм, але в холодній зімівлі полотно зверху необхідне для пропуска сирости в суху солому.

добре пролетять ся. Як так робити, то бджолам нє будуть страшні й морозні весняні ночі.

Зїмівля на пасїцї добра, але сїмейство бджіл споживає меду на 3—5 фунтів більше від такого, котре зїмус в теплих омшаниках, особливо земляних.

9. Зїмівля бджіл у омшаниках (стебниках) і ин. помешканнях.

Найкраще визїмовують бджоли в омшаниках, у високоглинистій сухій землі, де тепло держить ся маїже рівно до $+3+5^{\circ}$ Реоміра. Але треба пильнувати, щоб повітря було завше чисте, провітрене двома дощаними комінами (трубами), котрі йдуть крізь стелю зокола, в протилежних кутах. Один із них довгий, що трохи не сягає долівки, а другий рівно зі стелею. По середині омшаника мусить висіти термомір (термометер, градусник), і як він показує холод (зїмно), то довгий комін закривають засувкою; коли ж піднімасть ся лишок тепла, то його відкривають. Над омшаником роблять курінь або хатку для ріжких знарядів бджільництва.

Покрівля мусить бути не горюча, найкраще — зі стірою черепиці. Дверій до омшаника має бути двос, і з боку, а не зверху — яда.

Долівку добре трамбують жужелицею, або дрібною цеглою.

Стіни вибілюють ванном.

Від мішій кладуть на дощечках яд, котрого можна купити в земських крамницях, або аптеках.

Котів нї в якому разі пускати нє треба до бджіл, бо їм потрібний завше спокій.

У надземних омшаниках, або хатах, де навіть бувас лишок холоду, до -6° Р., а також і лишок тепла, до $+10^{\circ}$ Реоміра теж визїмовують добре бджоли.

При такій зїмівлї бджіл треба частіщє пильнувати за свіжим повітрям, щоб нє зацвіла перга і край щільників, і теж там трєба бджолам давати як найбільше спокою.

НАКЛАДОМ ТОВАРИСТВА
„УКРАЇНСЬКИЙ РУХ“

вийшли такі книжечки:

Ціна

1. **В. Королів:** Як вибирати коня, ѹ чого треба берегти ся, ѹого купуючи (16 малюнків) . 25 фен.
(25 шагів)
2. **Др. Василь Стмович:** Практична граматика української мови (368 сторінок) . . . 6 мар.
(6 гривень)
3. **Ялісей Куліннич:** Коротенька поука до рямкового вулика конструкції „Український“ . 25 фен.
(25 шагів)

Замовляти:

Ukrainisches Sekretariat,
Ukrainerlager, Rastatt (Baden).

Ціна цеї книжечки: 25 фен. (25 шаг.).